

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна
академія»
Кафедра Практичної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему

«Взаємозв'язок стилів поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та
рівня задоволеності шлюбом»

(тема кваліфікаційної роботи)

Виконав: студент 4 курсу, групи ДМП-ПС-21
спеціальності : 053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

_____ / Ірина Раздорська
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник _____ / Олена Фальова
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент _____ / Вікторія Ковальська
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

В.о. завідувачка кафедри _____ / Наталія КУЧЕРЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК _____ / Маргарита МИХАЛЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна
академія»

Кафедра практичної психології
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Практична психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. завідувача кафедри
Н.С. КУЧЕРЕНКО
(підпис)

«__» _____ 20__р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Раздорська Ірина Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Взаємозв'язок стилів поведінки подружжя в
конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом

керівник роботи Фальова Олена Євгенівна, доктор психологічних
наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “11” квітня 2025 року

№4801-5/925

2. Строк подання студентом роботи 28.05.2025

3. Перелік питань, які потрібно розробити

1) Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми стилів поведінки в конфліктних ситуаціях і задоволеності шлюбом.

2) Визначити особливості стилів подружньої поведінки в конфліктних ситуаціях і чинники, що впливають на рівень задоволеності шлюбом.

3) Виявити взаємозв'язок між стилями поведінки у конфліктах та рівнем задоволеності шлюбом.

4) Сформулювати практичні рекомендації для покращення взаємодії між подружніми парами.

4. План роботи

№ з/П	Назви етапів роботи
1	Збір і опрацювання наукових джерел з проблематики дослідження.
2	Написання першого розділу (теоретичний аналіз проблеми).
3	Розробка методологічної бази дослідження.
4	Формування вибірки та організація емпіричного дослідження.
5	Обробка та аналіз емпіричних результатів.
6	Написання другого розділу (емпірична частина).
7	Розробка практичних рекомендацій.
8	Написання висновків, оформлення списку використаних джерел.
9	Подання дипломної роботи до захисту.

5. Дата видачі завдання 12.04.2025

Студент

(підпис)**І. Ю. Раздорська**

(ініціали, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)**О. Є. Фальова**

(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить: 59 сторінок, 3 рисунки, 12 таблиць, 28 використаних літературних джерел, 2 додатків.

Об'єкт: стилі поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та задоволеність шлюбом.

Предмет дослідження: виступає взаємозв'язок між стилями поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях та рівнем задоволеності шлюбом.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення взаємозв'язку стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом.

Основні задачі дослідження:

Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми стилів поведінки в конфліктних ситуаціях і задоволеності шлюбом. Визначити особливості стилів подружньої поведінки в конфліктних ситуаціях і чинники, що впливають на рівень задоволеності шлюбом. Виявити взаємозв'язок між стилями поведінки у конфліктах та рівнем задоволеності шлюбом. Сформулювати практичні рекомендації для покращення взаємодії між подружніми парами.

Практична значущість дослідження полягає у можливості їх застосування фахівцями у сфері психологічного консультування подружніх пар. Отримані емпіричні дані, а також сформульовані рекомендації можуть слугувати інструментом підтримки для сімей, які стикаються з труднощами у взаємодії, зокрема у процесі розв'язання конфліктних ситуацій.

Ключові слова: подружні стосунки, функціонування сім'ї, шлюбна адаптація, задоволеність шлюбом, конфліктна взаємодія, життєвий цикл, емоційна близькість.

SUMMARY

The qualification thesis comprises 59 pages, 3 figures, 12 tables, 28 references, and 2 appendices.

Object of the study: styles of spousal behavior in conflict situations and marital satisfaction.

Subject of the study: the relationship between spousal behavior styles in conflict situations and the level of marital satisfaction.

Purpose of the study: to provide theoretical justification and conduct empirical research on the relationship between conflict behavior styles and marital satisfaction.

Main research objectives:

To conduct a theoretical analysis of scientific approaches to the problem of conflict behavior styles and marital satisfaction. To identify the characteristics of spousal behavior styles in conflict situations and the factors that influence marital satisfaction. To determine the relationship between conflict behavior styles and the level of marital satisfaction. To formulate practical recommendations for improving interaction between spouses.

Practical significance:

The results of this study can be applied by professionals in the field of marital psychological counseling. The empirical findings and developed recommendations may serve as a tool to support couples facing interaction difficulties, particularly in resolving conflict situations.

Keywords: marital relations, family functioning, marital adaptation, marital satisfaction, conflict interaction, life cycle, emotional closeness.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛІВ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ.....	11
1.1 Психологічна структура сімейного функціонування	11
1.2 Конфліктні ситуації та кризи у шлюбі	17
1.3 Основні психологічні фактори задоволеності шлюбом	21
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛІВ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ.....	25
2.1. Організація та методики дослідження	25
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження	30
2.3. Практичні рекомендації подружнім парам для покращення взаємодії в шлюбі.....	46
Висновки до другого розділу.....	49
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Шлюб є однією з найважливіших форм міжособистісної взаємодії, що передбачає емоційне, соціальне та побутове партнерство. У сучасному суспільстві, яке постійно змінюється, подружні стосунки часто зазнають впливу численних стресових чинників, серед яких особливу роль відіграють конфліктні ситуації. У таких умовах стиль поведінки кожного з партнерів під час конфлікту набуває вирішального значення для збереження емоційної близькості, стабільності та задоволеності шлюбом. Саме тому дослідження взаємозв'язку стилів поведінки у конфліктах і рівня задоволеності шлюбом є актуальним як у науковому, так і в практичному аспектах.

Особливу значущість набуває дослідження того, як саме подружжя реагує на конфлікти та які стилі поведінки при цьому домінують. Конфлікти можуть як руйнувати емоційний зв'язок у парі, так і слугувати поштовхом до поглиблення взаєморозуміння – залежно від особливостей їх подолання.

Проблема стилів поведінки в конфліктних ситуаціях подружжя та їх зв'язку із задоволеністю шлюбом була в центрі уваги багатьох дослідників. Зокрема, К. Томас розробив класифікацію стилів поведінки в конфлікті (суперництво, пристосування, уникнення, компроміс, співпраця); Г. Спанієр досліджував рівень задоволеності шлюбом і його показники; В. П. Левкович вивчав сфери подружньої взаємодії та рівень конфліктності в шлюбі.

Проблематика функціонування сім'ї відображена у наукових дослідженнях таких учених, як С. С. Бондар, І. В. Ващенко, Л. В. Кондрацька, І. О. Гриневич, А. С. Іващенко, Ю. В. Кузнецова, Р. В. Павелків, В. Є. Ткаченко, Е. Дюваль, Р. Хіл, Р. Левінгер.

Питання сутності задоволеності шлюбом знайшли своє відображення у працях таких дослідників, як А. В. Баратинська, Л. С. Пось, О. В. Волошок,

В. А. Вінс, Ю. М. Кашпур, Т. М. Кузьменко, Л. О. Котлова, Л. М. Лисенко, А. Ф. Лісовенко, А. Г. Константінова, Дж. Готман, Н. Сільвер.

Проблематика взаємодії під час конфлікту подружніх пар та підходів до їх розв'язання розглядалася у наукових працях таких дослідників, як К. В. Васильєва, Т. О. Кругла, М. М. Павлюк, Н. Архипенко, І. В. Сингаївська, Ю. С. Лукаш, С. Джонсон, Р. С. Лоу, Н. С. Оверолл, Е. Дж. Кросс, А. М. Гендерсон, Р. Річардсон.

Незважаючи на наявність наукових робіт із проблем подружніх конфліктів і задоволеності шлюбом, проблема взаємозв'язку між стилями поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях і рівнем задоволеності шлюбом досліджена недостатньо. Це зумовлює актуальність і доцільність проведення поглибленого емпіричного аналізу зазначених змінних.

Об'єктом дослідження є стилі поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та задоволеність шлюбом.

Предметом дослідження виступає взаємозв'язок між стилями поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях та рівнем задоволеності шлюбом.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що у подружніх парах, де використовуються конструктивні стратегії розв'язання конфліктів (компроміс, співпраця), рівень емоційної близькості та задоволеності шлюбом є вищим. Натомість у парах, де переважають деструктивні стратегії (уникнення, суперництво, пристосування), спостерігається нижчий рівень емоційної близькості та задоволеності шлюбом.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення взаємозв'язку стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми стилів поведінки в конфліктних ситуаціях і задоволеності шлюбом.

2. Визначити особливості стилів подружньої поведінки в конфліктних ситуаціях і чинники, що впливають на рівень задоволеності шлюбом.
3. Виявити взаємозв'язок між стилями поведінки у конфліктах та рівнем задоволеності шлюбом.
4. Сформулювати практичні рекомендації для покращення взаємодії між подружніми парами.

Методи дослідження:

1. Опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях К. Томаса.
2. Методика діагностики подружніх відносин В. П. Левковича.
3. Методика «Рольові очікування від партнерів» (А. Н. Волкова).
4. Методика «Шкала взаємної адаптації в парі» (Г. Спанієра).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному підході до вивчення взаємозв'язку між стилями поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та рівнем задоволеності шлюбом з урахуванням тривалості спільного життя. Робота інтегрує поведінкові, емоційно-мотиваційні та рольові аспекти взаємодії, що дозволяє виявити специфіку конфліктної динаміки на різних етапах розвитку сім'ї.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх застосування фахівцями у сфері психологічного консультування подружніх пар. Отримані емпіричні дані, а також сформульовані рекомендації можуть слугувати інструментом підтримки для сімей, які стикаються з труднощами у взаємодії, зокрема у процесі розв'язання конфліктних ситуацій.

Апробація результатів. Результати дослідження обговорювалися на LVIII Всеукраїнській конференції науково-педагогічних працівників та аспірантів, що відбулася 12–16 травня 2025 року на базі Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразіна навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» (м. Харків).

Характеристика групи досліджуваних. Вибірку склали 46 осіб (23 подружні пари), серед яких – 23 чоловіки та 23 жінки віком від 20 до 56 років, які перебувають у шлюбі від 3 місяців до 22 років. Із них 14 подружніх пар мають дітей.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел (28 найменувань) та 2 додатків. Повний текст роботи 59 сторінок, з них основного тексту – 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛІВ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ

1.1 Психологічна структура сімейного функціонування

Функціонування сім'ї як малої соціальної групи зумовлене складною взаємодією психологічних, соціальних і культурних чинників. У сучасній психологічній науці сімейне функціонування розглядається як багатовимірне явище, що охоплює динамічну систему взаємодій між членами родини, їхні ролі, комунікативні патерни, стиль розв'язання конфліктів та здатність адаптуватися до життєвих викликів. Взаємини у шлюбі поєднують універсальні соціальні функції з унікальною емоційною взаємодією, оскільки саме у шлюбі формуються стійкі емоційні зв'язки, які сприяють розвитку навичок конструктивної взаємодії, взаємної підтримки та глибинної психологічної близькості.

Психологічне функціонування сім'ї являє собою інтегративний процес, у якому переплітаються когнітивні, емоційні, мотиваційні й поведінкові складові, які формують основу внутрішньої взаємодії між подружжям та іншими членами родини. Емоційна взаємодія є фундаментальним чинником, що відображає глибину почуттєвого зв'язку між партнерами. Вона проявляється у здатності до співпереживання, підтримки у складних життєвих ситуаціях, прийняття особистості іншого без осуду. Високий рівень емоційної взаємодії асоціюється з психологічною безпекою в родині, стабільною самооцінкою партнерів та зниженням частоти конфліктів [12].

Комунікативна система сім'ї охоплює способи вербального та невербального спілкування, рівень відкритості, здатність до конструктивного діалогу, що, відповідно до досліджень А. Ф. Лісовенко та

А. Г. Константінової, значною мірою визначає успішність взаєморозуміння між партнерами. Недостатній розвиток комунікативних навичок часто зумовлює труднощі у вирішенні міжособистісних конфліктів. Не менш важливою складовою функціонування подружжя є розподіл сімейних ролей та ступінь їх узгодженості. За результатами досліджень у сфері психології сім'ї, дисгармонія у виконанні ролей нерідко спричиняє хронічне напруження у стосунках та зниження адаптивності. [12].

Ціннісно-мотиваційна єдність – це ще один ключовий чинник, який охоплює спільність у баченні життєвих цілей, пріоритетів та установок. Як зазначає В. Є. Ткаченко саме узгодженість домінуючих потреб, життєвих, а також сімейних цінностей значно підвищує суб'єктивне відчуття задоволеності шлюбом [19].

Адаптаційний потенціал родини визначається її здатністю до конструктивного подолання стресогенних ситуацій, досягнення компромісів та збереження стабільності в умовах змін. Згідно з поглядами А. С. Іващенко висока адаптивність свідчить про зрілість сімейної системи, її гнучкість та психологічну стійкість [7].

Гармонійний шлюб ґрунтується на ефективній сімейній адаптації та процесах інтеграції. Під адаптацією слід розуміти динамічне пристосування подружжя одне до одного, а також до зовнішніх умов, у яких функціонує сім'я.

З психологічного погляду, взаємна адаптація полягає у процесах погодження індивідуальних уявлень, емоцій і поведінкових моделей партнерів. Цей процес охоплює всі сфери сімейної життєдіяльності. Його підґрунтям є об'єднання мотивацій, що обумовлюють створення сімейного союзу, таких як господарсько-побутові, морально-психологічні, батьківсько-виховні та інтимно-особистісні орієнтири. Благополуччя родини досягається за умови, що мотиваційні установки партнерів або

збігаються, або є взаємно прийнятними. Невідповідність мотивацій, особливо в періоди криз чи значних змін, може провокувати конфлікти [1].

Паралельно з адаптацією відбувається процес інтеграції, що включає добровільне погодження подружжя щодо поглядів і очікувань стосовно ключових аспектів спільного життя – стилю взаємодії, економічних рішень, сімейного бюджету, культурного й духовного дозвілля, сексуальної близькості, ставлення до батьків і до виховання дітей, а також професійної й суспільної активності.

Згідно з позицією Л. С. Пілецької, одним із чинників, що негативно позначаються на психологічній стабільності шлюбу, є переважання егоцентричної орієнтації в поведінці одного чи обох партнерів. Відсутність готовності до спільного вирішення побутових і психологічних завдань сприяє зниженню рівня емоційної близькості, порозуміння та узгодженості у шлюбі, що сприяє зменшенню відчуття задоволеності шлюбом [15].

Однією з поширених причин конфліктів та розлучень є несумісність партнерів, часто позначена як "несхожість характерів". Подружжя сумісність охоплює два важливі аспекти афективної взаємодії: задоволення партнером (психологічний компонент) і витрати емоційних зусиль на підтримання стосунків (фізичний компонент). Сумісність у шлюбі передбачає близькість у сфері емоцій та прихильності, подібність у світогляді, спільне бачення ролей і моделей спілкування, а також збіг у психобіологічних рисах, рівні культури, ступені особистісної та соціальної зрілості.

О. Є Фальовою сімейна взаємодія розглядається як багатокomпонентне явище, яке включає вербальні та невербальні контакти членів родини, що спричиняють зміни в особистісних характеристиках, поведінці, діяльності та стосунках. Якість такої взаємодії безпосередньо впливає на гармонійне або деструктивне функціонування родини. У межах функціональної моделі сім'ї акцент робиться на динамічній рівновазі між

емоційною близькістю й автономією, адаптивністю до змін, стабільністю, а також ефективною комунікацією між членами родини. На специфіку сімейної взаємодії впливають як структурні характеристики (кількість дітей, тип родини, ступінь соціальної інтеграції), так і стадія життєвого циклу родини. Системні порушення комунікації вказують не лише на проблеми окремих членів сім'ї, а й на дисфункціональність усієї системи як єдиного цілого. [20].

В. Є. Ткаченко було здійснено теоретичний аналіз психологічної літератури з метою виявлення ключових чинників, що впливають на благополуччя подружніх стосунків. На основі цього аналізу автором була розроблена гіпотетична модель, яка відображає складну систему зв'язків між індивідуально-психологічними характеристиками подружжя (факторами) та основними показниками подружнього благополуччя – ролевою адекватністю, рівнем конфліктності й задоволеністю шлюбом [19].

Одним з центральних положень є ідея, що психологічне благополуччя шлюбу значною мірою визначається інтегративними характеристиками партнерів: особистісною зрілістю, комунікативними навичками, здатністю до самопізнання, самоконтролю та ефективного подолання стресових ситуацій. Ці внутрішні якості сприяють формуванню особистісної диференційованості, що, своєю чергою, забезпечує здатність до децентрації, кооперації, узгодження поведінки та легкості у спілкуванні [17, 19].

Значущими умовами гармонійного шлюбу є взаємна спрямованість на особистісну ідентифікацію з партнером, підтримка і підтвердження особистісної ідентичності кожного, емоційне прийняття, створення спільної сімейної субкультури, узгодженість цінностей, автономія у межах взаємної близькості. Ці елементи вказують на процеси як адаптації через пристосування до потреб і особливостей партнера, так і інтеграції через побудову спільного бачення та життєвої перспективи.

Особливо важливим у дослідженні В. Є. Ткаченка є акцент на дотриманні оптимальної дистанції в спілкуванні, що гарантує одночасне збереження особистісної свободи та психологічної близькості. Це дозволяє уникати як надмірного симбіозу, так і відчуження в парі [19].

Варто зазначити, що структура функціонування сім'ї змінюється впродовж її розвитку. Кожен етап життєвого циклу подружжя має характерні психологічні завдання, які впливають на динаміку взаємин, розподіл ролей, рівень адаптації та задоволеності стосунками етапи розвитку сім'ї. Усвідомлення факторів, які впливають на стабільність шлюбного союзу, має істотне значення для збереження та зміцнення сімейних зв'язків [1, 19].

Початковий етап, або формування сім'ї, бере свій початок із моменту створення шлюбу чи тривалого партнерського зв'язку і триває до появи першої дитини, охоплюючи орієнтовно 1-5 років подружнього життя. Саме в цей період закладаються базові принципи сімейної взаємодії, встановлюються механізми адаптації та інтеграції партнерів, що в подальшому впливають на динаміку сімейного функціонування.

На цьому етапі стабільність шлюбного союзу може бути зумовлена низкою чинників. Так, за даними Р. В. Павелківа, вік подружжя відіграє важливу роль: молодість, нестабільність особистісної структури та емоційна незрілість можуть перешкоджати формуванню сталих стосунків [13].

Другим етапом життєвого циклу виступає фаза розширення сім'ї, яка розпочинається з народження первістка та триває до появи останньої дитини. На цьому етапі подружжя активно займається вихованням дітей, формує нові сімейні ролі та удосконалює взаємодію між собою. Орієнтовна тривалість – 5-10 років спільного життя. У цей період сім'я функціонує як повноцінна соціальна система: партнери освоюють батьківські ролі, вдосконалюють комунікативні навички та структурують життєвий простір для забезпечення добробуту дітей.

Наступна стадія – період зрілості або стабілізації сімейної системи – охоплює відрізок 10-15 років спільного життя. Цей період часто характеризується зміною фокусу з батьківських функцій на подружні стосунки, професійне зростання та самореалізацію. Він збігається з етапом «порожнього гнізда», коли діти залишають дім, і подружжя знову зосереджується на собі [21].

Як зазначає Ю. В. Кузнецова, адаптація до змін у сімейних ролях після відходу дітей може бути як викликом, так і можливістю для переосмислення відносин і подальшого їх розвитку. Важливою умовою стабільності також є наявність спільних інтересів і цілей, які об'єднують партнерів і підтримують їхню залученість у спільне життя [10].

Успішне функціонування шлюбу на цьому етапі можливе за умови підтримки самореалізації кожного з партнерів. За спостереженнями І. О. Гриневича, допомога у досягненні особистих цілей і прагнень підвищує рівень задоволеності життям і партнерською взаємодією [6].

Завершальним етапом життєвого циклу родини є період пізньої зрілості, коли тривалість шлюбу перевищує 15–20 років. Цей етап передбачає нові виклики – подружжя залишається наодинці, і виникає потреба у переоцінці сенсів і ролей у житті [21].

Ключовим чинником стабільності на цій стадії виступає взаємна повага. Як зазначає Л. М. Лисенко, усвідомлення індивідуальних потреб, врахування особистих кордонів та гармонійне поєднання автономії зі спільним життям дозволяє подружжю зберігати емоційний комфорт і стабільність [11].

Отже, психологічне функціонування сім'ї є багатограним процесом, що охоплює емоційну взаємодію, комунікацію, розподіл ролей, адаптацію та інтеграцію партнерів у межах шлюбного союзу. Аналіз літературних джерел засвідчив, що гармонійні подружні стосунки ґрунтуються на узгодженості цінностей, емоційній близькості, зрілості партнерів та

здатності до конструктивного розв'язання конфліктів, що набуває особливого значення на різних етапах життєвого циклу родини.

1.2 Конфліктні ситуації та кризи у шлюбі

Поняття «життєвого циклу сім'ї» було запропоноване Є. Дювалем та Р. Хіллом у 1948 році. Згідно з їх підходом, життєвий цикл розглядається як послідовність змін, що відбуваються в родині залежно від подружнього стажу. Перехід від одного етапу до іншого супроводжується трансформацією сімейної структури, перерозподілом ресурсів, зміною якості взаємин, зростанням або зменшенням відповідальності членів родини відповідно до функціональних завдань, які постають на кожному новому етапі. Ці зміни стосуються всього спектра внутрішньосімейної життєдіяльності та можуть бути сприйняті членами родини як стресові ситуації [22].

У психологічній науці подібні труднощі класифікують як нормативні, оскільки вони природним чином впливають із закономірностей сімейного розвитку. Такі кризи можуть призводити як до тимчасового зниження задоволеності стосунками та згуртованості, так і стимулювати мобілізацію внутрішніх ресурсів, спрямованих на збереження єдності сім'ї.

Традиційно виділяють три критичні етапи: формування молодого сім'ї без дітей; період виховання дітей-підлітків; стадія «порожнього гнізда», коли діти залишають батьківський дім [2].

Розвиток подружніх стосунків передбачає наявність спадів – фаз зниження задоволеності, частішання конфліктів, розбіжностей у поглядах і зростання психологічної дистанції між партнерами. У цей період можливі мовчазний протест, взаємні докори, відчуття розчарування. Ці епізоди отримали назву кризових періодів шлюбу, які виникають не стільки через

окремі вчинки когось із партнерів, скільки як наслідок об'єктивних закономірностей шлюбно-сімейної динаміки [2].

Конфлікт у контексті подружніх відносин розуміється як зіткнення різних потреб, поглядів, цінностей або очікувань подружжя, яке супроводжується емоційною напруженістю та може мати як конструктивний, так і деструктивний характер. У шлюбі конфлікти часто виникають на тлі етапів сімейного розвитку, які супроводжуються кризовими періодами.

Умовно виділяють кілька таких кризових періодів: вони можуть наступати одразу після укладення шлюбу, через 2–3 місяці, через пів року, на першому році спільного життя, після народження дитини, на 3-5, 7-8, 12-му та 20-25-му роках шлюбу. Хоча ці часові межі є орієнтовними, і кризи виникають не в усіх родинах, однак перехід на новий етап подружнього функціонування майже завжди супроводжується певними напруженнями й труднощами [16].

За характером конфліктності подружні стосунки поділяють на кризові, конфліктні, проблемні та невротичні типи сімей. Кризові сім'ї відзначаються хронічною конфронтацією, відсутністю діалогу і схильністю до розпаду. У конфліктних сім'ях суперечки є постійними, проте шлюб зберігається завдяки залишкам емоційного зв'язку або готовності до ситуативного компромісу. Проблемні сім'ї функціонують в умовах зовнішніх труднощів (хвороби, фінансові негаразди), які дестабілізують подружні взаємини. Невротичні сім'ї демонструють психологічну дезадаптацію: зростання тривожності, емоційна нестабільність, агресивність, що ускладнює конструктивну взаємодію партнерів [14].

Одним із центральних факторів, що спричиняє розвиток сімейних криз, виступає порушення структури сімейної взаємодії. Рівень конфліктності сімейної взаємодії можна уявити у вигляді континууму, що охоплює чотири основні стани: від норми до деформації, деструкції й

остаточного руйнування. У нормі сімейна взаємодія не супроводжується вираженими кризовими явищами: подружжя спілкується, виконує обов'язки, підтримує емоційний зв'язок. За умови недостатньої емоційної підтримки або невисокої стресостійкості, сім'я може опинитися у стані прихованої кризи. До причин погіршення відносять як неузгодженість сімейних ролей і низький рівень інтеграції, так і глибинну психологічну несумісність подружжя. При подальшому загостренні взаємодія може набути ознак деструктивності, що проявляється у глибоких міжособистісних суперечностях, емоційній відчуженості, підвищеному рівні тривоги та психопатологічних симптомах. Руйнування сімейної взаємодії є критичною фазою, яка потребує негайного втручання, оскільки пов'язана з розпадом сімейної структури, втратою психологічної безпеки та особистісною дезорганізацією [20].

У своїх дослідженнях І. В. Ващенко та Л. В. Кондрацька виокремлюють низку детермінант, що зумовлюють виникнення конфліктів у подружньому житті. Окрему увагу автори приділяють проблемі неадекватних рольових очікувань, коли уявлення одного з подружжя щодо обов'язків та функцій партнера не збігається з реальністю. Така дисгармонія часто поєднується з особистісною несумісністю, схильністю до агресивної поведінки, різницею в поглядах на важливі аспекти подружнього життя – зокрема, виховання дітей [4].

Особливий інтерес становлять підходи до розуміння подружніх криз, запропоновані чеським науковцем М. Пльзаком, який виокремив два закономірних критичних періоди у розвитку шлюбних стосунків. Ці періоди вважаються найбільш уразливими з точки зору стабільності шлюбу: саме в ці проміжки часу статистично частішають випадки розлучень, а також повторних шлюбів, які згодом нерідко також сприймаються як хибні [26].

Перший критичний період зазвичай настає між третім і сьомим роком спільного життя. За сприятливих умов він триває приблизно рік. Основними

детермінантами цього етапу є зниження рівня романтичного емоційного фону, розчарування, пов'язане з невідповідністю між очікуваннями періоду закоханості та реальною поведінкою партнера у повсякденному житті, накопичення розбіжностей. [27].

Другий кризовий етап, згідно з вказаними авторами, найчастіше припадає на проміжок між 13-м і 23-м роками шлюбу. Цей період менш інтенсивний за емоційною гостротою, проте відзначається більшою тривалістю, що іноді може сягати кількох років. Він часто збігається з відомим у віковій психології явищем «кризи середини життя», яка характеризується внутрішньою переоцінкою життєвих досягнень, незадоволенням від реалізації особистих амбіцій та зростанням екзистенційної кризи. Зазвичай у цей період людина починає гостріше усвідомлювати розрив між своїми колишніми життєвими цілями та тим, що було реалізовано [27].

Значний внесок у типологізацію сімейних конфліктів здійснив Р. Річардсон, який виокремив п'ять провідних типів конфліктів залежно від їхнього походження. Зокрема, конфлікти цінностей виникають як наслідок розбіжностей у життєвих установках, переконаннях та інтересах партнерів. Позиційні конфлікти пов'язані із суперництвом за лідерство в сім'ї або порушенням внутрішнього балансу, що зумовлює зниження самооцінки одного з подружжя. До окремої категорії відносяться сексуальні конфлікти, обумовлені психосексуальною несумісністю. Емоційні конфлікти зумовлені фрустрацією потреби у підтримці, теплі, прийнятті, причому вони особливо загострюються при вираженні невдоволення з боку жінки. Нарешті, економічні конфлікти впливають із розбіжностей у ставленні до матеріальних ресурсів, витрат і фінансового управління в сім'ї [28].

Отже, життєвий цикл родини несе як можливості для розвитку, так і потенційні кризи, зумовлені зміною ролей, очікувань та форм взаємодії між подружжям. На кожному з критичних етапів шлюбу зростає ймовірність

виникнення конфліктів, які, залежно від гнучкості системи сімейної взаємодії, можуть або сприяти особистісному зростанню партнерів, або призводити до деструктивного спілкування та розпаду взаємин.

1.3 Основні психологічні фактори задоволеності шлюбом

Одним із важливих чинників, що зумовлює задоволеність шлюбом, є стабільність сім'ї. Під стабільністю зазвичай розуміють збереження цілісності та ідентичності сім'ї у часовій перспективі, вміння управляти конфліктами, а також гнучкість і здатність подружжя до змін і подальшого розвитку. Водночас стабільність шлюбу не є тотожною задоволеності ним: партнери можуть зберігати шлюб, проте не відчуючи емоційного благополуччя чи задоволеності подружніми стосунками.

Суттєвим показником сумісності подружжя виступає рольова узгодженість партнерів – відповідність між рольовими очікуваннями одного з партнерів і прагненнями іншого до реалізації певних функцій у сімейному житті. Ця узгодженість охоплює низку аспектів, включаючи господарсько-побутовий розподіл обов'язків, батьківську відповідальність, емоційно-психологічну підтримку, соціальну активність та зовнішню привабливість. Відповідність очікувань і домагань у цих сферах є важливою умовою ефективного функціонування шлюбу та підвищення його якості [18].

На думку В. Є. Ткаченка, висока задоволеність шлюбом асоціюється з такими особистісними характеристиками, як емоційна зрілість, адекватна самооцінка, збалансоване взаємне сприйняття, високий рівень інтегральних якостей (зокрема, інтернальний локус контролю, самоповага, прийняття себе, гнучкість до змін), а також схожість у системах цінностей та терпимість до індивідуальних відмінностей. Комунікативна компетентність і здатність до емоційного прощення також відіграють важливу роль у підтриманні позитивного клімату в родині [19].

О. В. Волошок підкреслює значущість етапу життєвого циклу сім'ї, вказуючи, що рівень задоволеності шлюбом зазвичай знижується після народження дітей і особливо в періоди переходу від одного етапу до іншого. Найнижчий рівень задоволеності спостерігається у батьків немовлят, тоді як найвищий – до появи дітей у родині [5]

Соціально-психологічний клімат у сім'ї формується на основі емоційної взаємодії та міжособистісної сумісності членів родини. Якість контактів між подружжям, батьками та дітьми створює загальний психологічний фон сімейного життя, в якому важливим індикатором виступає стиль і якість комунікації між членами родини. Найбільш сприятливі умови для задоволення у шлюбі виникають тоді, коли кожен із партнерів сприймає поведінку іншого як адекватну своїм уявленням про сімейні ролі та обов'язки. Водночас сам по собі факт розподілу ролей не гарантує задоволеності, якщо не супроводжується суб'єктивним відчуттям узгодженості та справедливості цього розподілу.

Р. Левінгер у межах своєї концепції стабільності шлюбу виокремив три типи сил, що впливають на збереження або розпад подружніх взаємин. Першу групу становлять притягальні чинники, які включають емоційне тяжіння, любов, дружбу, матеріальну підтримку та взаємну вигоду, що формують позитивну мотивацію до збереження шлюбу. Друга група охоплює зовнішні обставини, які сприяють стабільності, такі як соціальні очікування, моральні зобов'язання, страх осуду або небажання шкодити дітям чи професійній репутації. Третю групу утворюють сили, що підривають шлюб, серед яких – конфлікти між особистими та сімейними цілями, прагнення до автономії або інтерес до інших потенційних партнерів. Ця модель дозволяє глибше зрозуміти динаміку збереження або розпаду шлюбного союзу [25].

Виокремлено ключові чинники задоволеності шлюбом, серед яких провідну роль відіграють емоційна близькість, взаєморозуміння, спільність

цінностей, гармонійний розподіл ролей та стабільні інтимні стосунки. Важливе значення мають також фізичне й психічне здоров'я подружжя, відсутність частих конфліктів, здатність пари долати труднощі разом і матеріальна забезпеченість. Сукупність цих чинників створює базу для психологічного благополуччя та довготривалого шлюбу [8].

Отже, задоволеність шлюбом формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників, серед яких особливе значення мають емоційна близькість, рольова узгодженість, ефективна комунікація та етап життєвого циклу сім'ї. Психологічна сумісність, підтримка і гнучкість партнерів у поєднанні з внутрішньою мотивацією до збереження взаємин є основою стабільного й благополучного шлюбу.

Висновки до першого розділу

Проведений теоретичний аналіз дозволяє розглядати подружні взаємини як складну систему, функціонування якої зумовлене взаємодією низки внутрішніх і зовнішніх факторів. Сім'я не є статичною структурою – вона постійно змінюється під впливом соціальних обставин, особистісного зростання партнерів, їхніх емоційних і поведінкових реакцій.

Ефективне функціонування шлюбу базується на здатності подружжя до взаємної адаптації, психологічної підтримки та реалізації спільних життєвих цілей. Гармонія у взаєминах досягається через взаєморозуміння, емоційну чутливість, узгодженість сімейних ролей та відкриту комунікацію. Саме такі характеристики забезпечують цілісність подружньої взаємодії та сприяють зміцненню подружнього союзу.

Конфлікти у шлюбі є закономірним і водночас потенційно деструктивним явищем. Їх поява часто пов'язана з нормативними кризами, що супроводжують перехід сім'ї через ключові етапи життєвого циклу (перші роки шлюбу, народження дітей, вихід на пенсію, тощо). Типологія

сім'ей за ступенем конфліктності (кризові, проблемні, невротичні тощо) відображає різний рівень стресової адаптації та ресурсу до збереження стосунків. Конфлікти можуть виникати з різних причин – ціннісних розбіжностей, емоційної відчуженості, сексуальної або фінансової несумісності, – і відображають не лише ситуативні труднощі, але й глибші проблеми у взаєминах. Однак своєчасне розпізнавання конфліктогенних факторів і готовність подружжя до конструктивного діалогу можуть перетворити кризу на ресурс розвитку.

Задоволеність шлюбом формується на основі багатьох взаємопов'язаних чинників. До найсуттєвіших належать психологічна сумісність партнерів, рольова узгодженість, збіг ціннісних орієнтацій, особистісна зрілість, здатність до емоційного прощення, довіра та підтримка. Крім того, важливу роль відіграє суб'єктивна оцінка якості взаємин, яка не завжди корелює з об'єктивною стабільністю шлюбу. Отже, навіть при зовнішній цілісності сім'ї, подружжя може не відчувати психологічного благополуччя. Таким чином, задоволеність виступає не лише індикатором функціонування сім'ї, а й визначальним критерієм її психологічної повноцінності.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛІВ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ТА РІВНЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ

2.1. Організація та методики дослідження

У контексті сучасних соціокультурних трансформацій значно змінилися уявлення про сімейні ролі, характер подружньої взаємодії та уявлення про гармонійні стосунки. Конфлікти, які раніше часто замовчувалися або сприймалися як приватна справа, нині стали об'єктом відкритого обговорення й наукового аналізу. Молоді подружжя нерідко стикаються з труднощами в побудові ефективного спілкування, що може спричиняти зниження рівня емоційної близькості та задоволеності шлюбом. Науковий інтерес викликає питання про те, яким чином стилі поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях пов'язані із загальним рівнем задоволеності шлюбом.

На першому етапі дослідження було проведено теоретичний аналіз наукових джерел, присвячених особливостям поведінки подружжя в умовах конфліктної взаємодії. У процесі роботи було окреслено мету дослідження, конкретизовано об'єкт, предмет і завдання, сформульовано гіпотезу, обрано відповідні психодіагностичні методики та здійснено формування експериментальної бази дослідження.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що у подружніх парах, де використовуються конструктивні стратегії розв'язання конфліктів (компроміс, співпраця), рівень емоційної близькості та задоволеності шлюбом є вищим. Натомість у парах, де переважають деструктивні стратегії (уникнення, суперництво, пристосування), спостерігається нижчий рівень емоційної близькості та задоволеності шлюбом.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення взаємозв'язку стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом.

Вибірку склали 46 осіб (23 подружні пари), серед яких – 23 чоловіки та 23 жінки віком від 20 до 56 років, які перебувають у шлюбі від 3 місяців до 22 років. Із них 14 подружніх пар мають дітей.

Завдання дослідження полягало у тому, щоб:

1. Підібрати діагностичний інструментарій та сформулювати вибірку досліджуваних;
2. Провести емпіричне дослідження та визначити особливості стилів подружньої поведінки в конфліктних ситуаціях і чинники, що впливають на рівень задоволеності шлюбом;
3. Виявити взаємозв'язок між стилями поведінки у конфліктах та рівнем задоволеності шлюбом;
4. Сформулювати практичні рекомендації для покращення взаємодії між подружніми парами.

Для виконання поставлених завдань, був відібраний методичний інструментарій дослідження. Зокрема, використовувались: опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях К. Томаса, методика діагностики подружніх відносин В. П. Левковича, методика «Рольові очікування від партнерів» А. Н. Волкової та методика «Шкала взаємної адаптації в парі» Г. Спанієра.

1. Опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях К.Томаса.

Даний опитувальник дозволяє виявити домінуючий стиль поведінки людини в умовах міжособистісного конфлікту. Цей інструмент базується на концепції двох ключових параметрів – орієнтації на власні інтереси та орієнтації на інтереси іншої сторони. Відповідно до поєднання цих параметрів, виокремлюються п'ять стратегій: суперництво, співпраця, компроміс, уникнення та пристосування.

Опитувальник складається з 30 пар тверджень, де респонденту необхідно обрати той варіант, який найточніше відображає його звичну поведінку у конфліктних ситуаціях.

2. Методика діагностики подружніх відносин В. П. Левковича.

Основна мета методики полягає у виявленні конфліктів, які виникають у результаті несумісності особистісних якостей подружжя або відмінностей у їхньому досвіді до вступу у шлюб. Інструмент дає змогу охопити як загальний рівень конфліктності, так і окремі його прояви у різних сферах сімейного життя.

Інструкція методики передбачає індивідуальне заповнення бланку кожним з подружжя, без впливу іншої сторони. Учасникам пропонується оцінити запропоновані твердження за шестибальною шкалою відповідно до вказаних інструкцій.

Методика охоплює такі аспекти: загальна оцінка конфліктності, а також окремо – для чоловіка та дружини; рівень інформованості один про одного; організація дозвілля; стосунки з родичами; культура міжособистісного спілкування; забезпечення матеріальних потреб; рольова структура у шлюбі; особистісні характеристики кожного з партнерів; взаємне розуміння; уявлення про себе (Я-концепція); та потреба у пізнавальному розвитку.

Такий інструмент дозволяє визначити, які саме сфери є найбільш проблемними в подружньому житті, і слугує основою для подальшої психодіагностичної чи психокорекційної роботи.

3. Методика «Рольові очікування від партнерів» А. Н. Волкової.

Методика створена з метою вивчення поглядів подружжя на ключові аспекти сімейного життя. Зокрема, вона дозволяє проаналізувати, наскільки важливими партнери вважають інтимні стосунки, особисту близькість, виховання дітей, професійну діяльність, побутову сферу, емоційну підтримку та зовнішню привабливість партнера. Усі ці складові

відображають різні функції сім'ї та формують систему цінностей, яка досліджується за окремою шкалою.

Крім оцінки значущості різних сфер подружнього життя, методика також спрямована на з'ясування уявлень подружжя щодо розподілу обов'язків у межах сім'ї. Це дозволяє виміряти не лише очікування від партнера, а й власну готовність брати участь у виконанні певних сімейних функцій. Відповідні оцінки фіксуються за шкалою рольових очікувань і прагнень, що дає змогу оцінити рівень відповідності подружніх уявлень.

Опитувальник складається з двох варіантів – окремо для чоловіка і дружини – і включає по 36 тверджень у кожному.

Методика охоплює низку шкал:

- оцінка цінностей у шлюбі окремо для чоловіка і дружини;
- рівень їх узгодженості;
- адекватність виконання ролей кожним з партнерів;
- а також сім ключових функцій подружнього життя: сексуальна, особистісна, побутова, батьківська, соціальна активність, емоційна підтримка, та зовнішня привабливість.

Остаточні результати дають змогу виявити ієрархію цінностей, співвідношення очікувань і прагнень, а також зробити висновки про психологічну сумісність партнерів.

4. Методика «Шкала взаємної адаптації в парі» Г. Спанієра.

Цей опитувальник містить 32 пункти і дозволяє всебічно дослідити рівень адаптації в парі. Оцінювання відбувається за допомогою шкали Лайкерта, де респонденти обирають відповідь, яка найбільш точно відображає їхній досвід у стосунках.

Інструмент спрямований на вивчення кількох ключових аспектів взаємин: загальної адаптації, рівня задоволеності шлюбом, згуртованості пари, згоди в парі, а також емоційного вираження, включаючи прояви прихильності та сексуального життя.

Загальний рівень адаптації у шлюбі відображає здатність партнерів пристосовуватись одне до одного, враховуючи індивідуальні риси характеру, звички та стиль життя.

Показник згоди між подружжям характеризує рівень єдності у поглядах на важливі життєві питання, зокрема щодо релігії, дружніх контактів, побутових обов'язків, організації вільного часу та фінансового управління.

Показник задоволеності шлюбом фіксує емоційне сприйняття партнером спільного життя – відчуття щастя або незадоволення, частоту конфліктів, потребу у спільному дозвіллі чи, навпаки, думки про тимчасове або остаточне розлучення.

Рівень згуртованості подружньої пари оцінюється за ступенем їхньої спільної діяльності, включаючи спільне проведення часу, реалізацію спільних інтересів, цілей та глибину міжособистісної комунікації.

Емоційна виразність у стосунках вказує на здатність партнерів виражати власні почуття, демонструвати ніжність, турботу та сексуальну прихильність.

Дана методика дозволяє комплексно оцінити якість подружніх стосунків і виявити, які саме аспекти потребують уваги та покращення. Результати є цінними у консультативній практиці, оскільки дають змогу розуміти емоційний стан обох партнерів і ступінь їхнього задоволення шлюбом.

На другому етапі, з метою дослідити взаємозв'язок стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом, в дистанційному форматі, було проведено емпіричне дослідження. Для реалізації цього етапу було використано сервіс Google Форм як зручний та функціональний інструмент, що забезпечує легкий доступ для респондентів, автоматизовану фіксацію відповідей, а також конфіденційність обробки отриманої інформації. Отримані дані було перенесено до електронної таблиці

Microsoft Excel для подальшого аналізу. Статистичну обробку результатів виконано за допомогою програми Statistica.

Експериментальне дослідження проводилося з березня по квітень 2025 року.

На третьому етапі було виконано статистичну обробку даних для виявлення взаємозв'язку між стилями поведінки у конфліктах та рівнем задоволеності шлюбом, а також їх інтерпретацію та систематизацію.

Четвертий, заключний етап, полягав у наданні практичних рекомендацій для покращення взаємодії між подружніми парами.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження

Для виявлення домінуючого стилю поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях було використано опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях К. Томаса. У ході аналізу особливу увагу було приділено розподілу балів за ключовими шкалами, співвідношенню отриманих результатів із середніми нормативними показниками, а також характеристикам вибірки дослідження, зокрема тривалості шлюбу і наявності дітей.

В рамках описової статистики представлені результати за методикою «Опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях» К. Томаса (Табл. 2.1.)

Таблиця 2.1.

Описова статистика за методикою «Опитувальник стилів поведінки в конфліктних ситуаціях»

Змінна	Середнє значення	Мода	Медіана	Дисперсія	Стандартне відхилення
Конкуренція	4,15	2	3	7,37	2,71

Продовження таблиці 2.1.

Співпраця	6,8	5	6	6,51	2,55
Компроміс	7,43	7	7	3,71	1,92
Уникнення	5,43	5	5	4,47	2,11
Пристосування	6,21	7	7	4,97	2,23

За наведеними в таблиці 2.1. даними найвищі середні значення мають стилі «компроміс» (7,43), «співпраця» (6,8), що свідчить про домінування конструктивних стратегій взаємодії у конфліктних ситуаціях. Ці стилі передбачають орієнтацію на збереження стосунків, пошук взаємоприйнятних рішень та врахування потреб обох партнерів. Водночас найнижчі результати має стиль «конкуренція» (4,15), що вказує на невелику схильність до домінування чи нав'язування власної думки. Помірні показники спостерігаються у стилів «уникнення» (5,43) і «пристосування» (6,21), що може свідчити про варіативність поведінки залежно від ситуації.

Для глибшого розуміння розподілу стилів поведінки в конфліктних ситуаціях розглянемо аналіз частотних характеристик представлений на діаграмі Рис. 2.1.

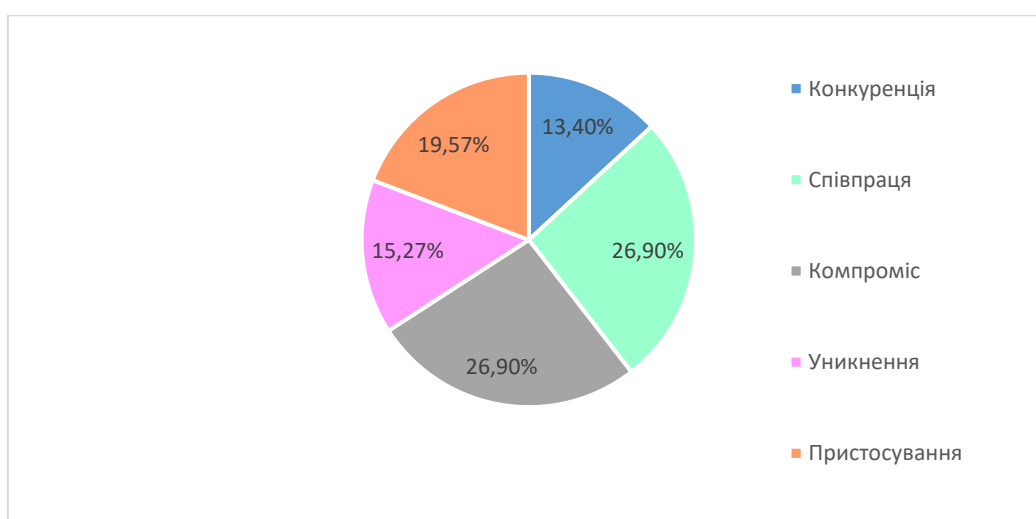

Рис. 2.1. Частотний аналіз розподілу стилів поведінки в конфліктних ситуаціях

Отримані дані свідчать, що найпоширенішими стилями є співпраця та компроміс (по 26,9%), що вказує на перевагу конструктивних стратегій у більшості пар. Натомість уникнення (15,27%) та конкуренція (13,4%) зустрічаються рідше, а пристосування обирає майже кожна п'ята пара (19,57%).

На наступному етапі дослідження було здійснено порівняльний статистичний аналіз показників за статевою ознакою, а саме між підгрупами «чоловіки» та «жінки». За результатами аналізу суттєвих відмінностей між представниками обох статей за всіма використаними методиками виявлено не було. У зв'язку з цим окрема таблиця з порівняльними даними не наводиться в основному тексті роботи (див. Додаток А).

У графічному вигляді (рис. 2.2.) відображено, як змінюються стратегії вирішення конфліктів подружжя на різних етапах життєвого циклу сім'ї.

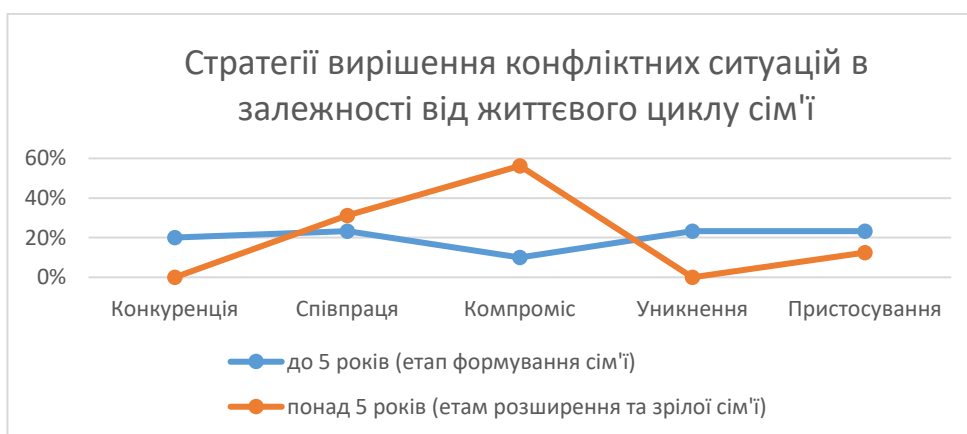

Рис. 2.2. Стратегії вирішення конфліктних ситуацій в залежності від життєвого циклу сім'ї

Подружжя, які перебувають у шлюбі до 5 років (етап формування сім'ї), спостерігається переважання менш конструктивних стратегій – таких як уникнення (23,3%), пристосування (23,3%) та конкуренція (20%). Це може свідчити про ще не сформовані навички ефективної комунікації та вирішення конфліктів у молодих пар, які лише встановлюють спільні правила взаємодії.

Натомість у пар, які перебувають у шлюбі понад 5 років (етап розширення та зрілої сім'ї), переважають конструктивні стратегії, зокрема компроміс (56,25%) та співпраця (31,25%), а конкуренція та уникнення взагалі не фіксуються. Це свідчить про зростання здатності до взаєморозуміння та готовності до пошуку взаємоприйнятних рішень у конфліктних ситуаціях з досвідом спільного життя.

Зниження рівня пристосування у другій групі (з 23,3% до 12,5%) також може вказувати на те, що з часом подружжя починає активніше відстоювати власні позиції, шукаючи при цьому рівноправний компроміс, а не поступаючись заради уникнення конфлікту.

Далі будуть представлені порівняльний аналіз показників за терміном перебування в шлюбі та показники значущості відмінностей за t-критерієм Стьюдента (Табл. 2.2.) за 2 підгрупами – до 5 років у шлюбі включно (етап формування сім'ї) та понад 5 років перебування у шлюбі (етап розширення та зрілої сім'ї).

Таблиця 2.2.

Показники методики К. Томаса за терміном перебування в шлюбі та показники значущості відмінностей за t-критерієм Стьюдента

Змінна	Середнє «до 5 років»	Середнє «понад 5 років»	t-критерій Стьюдента	p
Конкуренція	4,86	2,81	2,59	0,01
Співпраця	6,3	7,68	-1,75	0,08
Компроміс	6,6	8,87	-4,38	0,00007
Уникнення	5,9	4,56	2,12	0,03
Пристосування	6,2	6,25	-0,07	0,94

Було виявлено певні статистично значущі показники, зокрема, у пар, що перебувають у шлюбі понад 5 років, значно рідше використовується стиль конкуренції (середнє 2,81 проти 4,86; $t=2,59$; $p=0,01$), що може свідчити про зниження суперництва та більшу готовність до конструктивного діалогу з часом. Стиль компромісу також суттєво частіше застосовується у пар із більшим подружнім стажем (8,87 проти 6,6; $t=-4,38$; $p<0,001$), що вказує на розвиток навичок домовленості та взаємних поступок у довготривалих стосунках. Стиль уникнення частіше зустрічається у респондентів з коротшим шлюбним досвідом (5,9 проти 4,56; $t=2,12$; $p=0,03$), що може відображати невпевненість або недостатню емоційну зрілість у вирішенні конфліктів на початкових етапах подружнього життя.

Хоча за показниками «співпраця» та «пристосування» статистично значущих відмінностей не виявлено, варто звернути увагу на тенденції в середніх значеннях. Зокрема, рівень співпраці є вищим у пар, які перебувають у шлюбі понад п'ять років, що може свідчити про поступове формування більш конструктивних моделей поведінки в конфліктних ситуаціях у зрілій фазі подружніх стосунків.

Що стосується показника «пристосування», можна припустити, що в разі більшої вибірки респондентів і можливості поділу за трьома етапами сімейного розвитку (формування, розширення, зріла сім'я), було б доцільно розглядати саме етап розширення як потенційно чутливий до стратегії пристосування. Однак у межах даного дослідження, через обмежену кількість пар, які перебувають у шлюбі від п'яти до десяти років, дві підгрупи було об'єднано, що, ймовірно, вплинуло на точність виявлення динаміки цього стилю поведінки. Це питання потребує подальшого вивчення на більш численній вибірці з урахуванням етапів розвитку сімейної системи.

Далі для виявлення значимих відмінностей представлений аналіз показників за ознакою наявності дітей був обраний t-критерій Стюдента

(Табл. 2.3.). Було виділено 2 підгрупи – ті, хто мають дітей та ті, хто не мають.

Таблиця 2.3.

Показники методики К. Томаса за ознакою наявності дітей та показники значущості відмінностей за t-критерієм Стьюдента

Змінна	Середнє «не мають дітей»	Середнє «мають дітей»	t-критерій Стьюдента	p
Конкуренція	4,55	3,89	0,8	0,42
Співпраця	7,27	6,5	1	0,31
Компроміс	6,88	7,78	-1,5	0,12
Уникнення	5,27	5,53	-0,39	0,69
Пристосування	6	6,35	-0,52	0,60

Результати аналізу не виявили статистично значущих відмінностей між парами, які мають дітей, та тими, хто не має. Це дає підстави припустити, що наявність або відсутність дітей у шлюбі не є визначальним чинником у виборі стилю поведінки в конфліктних ситуаціях. Показники значущості за t-критерієм Стьюдента залишаються в межах, що не дають підстав говорити про наявність суттєвих відмінностей ($p > 0,05$). Отже, стиль конфліктної взаємодії радше залежить від особистісних характеристик партнерів, ніж від батьківського статусу.

Наступна методика діагностики подружніх відносин В. П. Левковича допомогла виявити як загальний рівень конфліктності, так і окремі його прояви у різних сферах сімейного життя. В рамках описової статистики представлені результати середніх значень, моди, медіани, дисперсії та стандартного відхилення (Табл. 2.4.)

Таблиця 2.4.

Описова статистика за методикою діагностики подружніх відносин

Змінна	Середнє значення	Мода	Медіана	Дисперсія	Стандартне відхилення

Продовження таблиці 2.4.

Інформованість	2	1,2	1,6	1,08	1,04
Дозвілля	1,7	1,8	1,6	1,21	1,1
Відносини з батьками та родичами чоловіка/дружини	1,76	1,6	1,6	1,16	1,08
Культура спілкування	1,79	1,8	1,6	1,24	1,1
Матеріальні потреби	1,64	1,2	1,6	1,12	1,06
Ролі	1,5	1,2	1,2	1,1	1,05
Особистісні якості подружжя	1,5	0,8	1,2	0,99	1
Взаєморозуміння	2,04	2	2	1,1	1,05
Я-концепція	1,55	0,8	1,2	0,92	0,96
Пізнавальні потреби	1,16	0,2	1	0,94	0,97

Отримані результати дозволяють окреслити основні зони напруги у подружніх взаєминах. Вищі середні значення у сферах «взаєморозуміння», «інформованість», «культура спілкування», «відносини з батьками» та «дозвілля» свідчать про наявність труднощів у цих аспектах, що потенційно можуть бути джерелом конфліктів.

Нижче на діаграмі Рис. 2.3. зображено кількісний аналіз загального рівню конфліктності пари (ЗРК).

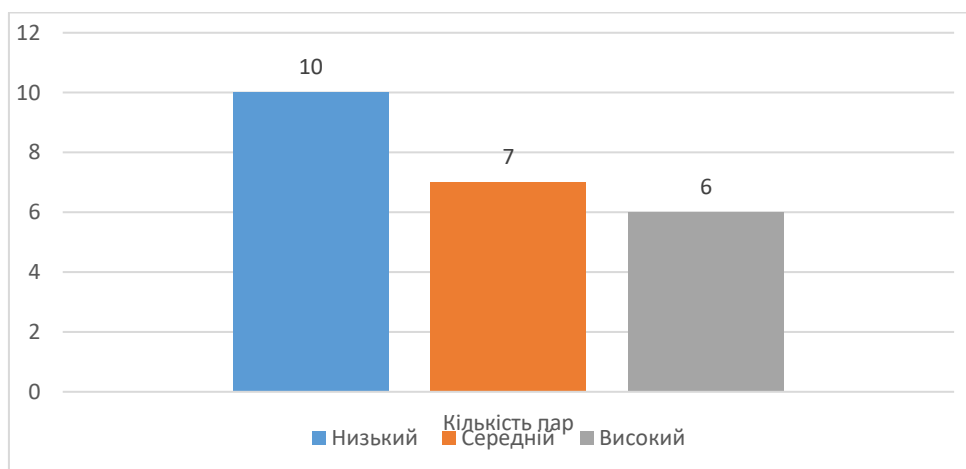

Рис. 2.3. Кількісний аналіз ЗРК

43.5% пар мають низький рівень конфліктності – це свідчить про стабільні подружні стосунки, де конфлікти не мають суттєвого впливу на взаємодію в парі. 30,4% пар мають середній рівень конфліктності, що може вказувати на помірну напруженість. І 26.1% пар мають високий рівень, що свідчить про серйозні проблеми у взаємодії, високу напругу або часті конфлікти.

За результатами порівняльного аналізу показника рівня конфліктності чоловіка/дружини (РКч/д) за статевою ознакою із використанням t-критерію Стюдента статистично значимих відмінностей виявлено не було. Це говорить про те, що рівень конфліктності у чоловіків та жінок не має суттєвих відмінностей.

У подальшому проведено порівняльний аналіз за тривалістю шлюбу із використанням t-критерію Стюдента, де респонденти були розподілені на дві групи: до 5 років та понад 5 років перебування в шлюбі (Табл. 2.5.).

Таблиця 2.5.

Показники методики В.П. Левковича за терміном перебування в шлюбі та показники значущості відмінностей за t-критерієм

Стюдента

Змінна	Середнє «до 5 років»	Середнє «понад 5 років»	t-критерій Стюдента	p
ЗРК	<i>34,97</i>	<i>17,3</i>	<i>3,88</i>	<i>0,0003</i>
РКч/д	<i>17,48</i>	<i>8,65</i>	<i>3,71</i>	<i>0,0005</i>
Інформованість	<i>2,32</i>	<i>1,1</i>	<i>3,52</i>	<i>0,001</i>
Дозвілля	1,92	1,31	1,7	0,94
Відносини з батьками та родичами чоловіка/дружини	<i>2,03</i>	<i>0,91</i>	<i>3,11</i>	<i>0,003</i>
Культура спілкування	<i>2,03</i>	<i>0,96</i>	<i>3,33</i>	<i>0,001</i>
Матеріальні потреби	<i>1,61</i>	<i>0,81</i>	<i>2,27</i>	<i>0,02</i>
Ролі	<i>1,3</i>	<i>0,66</i>	<i>2,12</i>	<i>0,03</i>

Продовження таблиці 2.5.

Особистісні якості подружжя	<i>1,92</i>	<i>0,81</i>	<i>3,09</i>	<i>0,003</i>
Взаєморозуміння	<i>2,25</i>	<i>1,22</i>	<i>2,79</i>	<i>0,007</i>
Я-концепція	<i>1,18</i>	<i>0,53</i>	<i>2,63</i>	<i>0,01</i>
Пізнавальні потреби	<i>0,88</i>	<i>0,31</i>	<i>2,27</i>	<i>0,02</i>

Аналіз результатів методики В.П. Левковича за ознакою наявності дітей у подружніх пар показав статистично значущі відмінності за більшістю показників. Зокрема, загальний рівень конфліктності (ЗРК) та рівень конфліктності у чоловіка/дружини (РКч/д) виявився істотно значно вищі у пар із меншим подружнім стажем ($p < 0,001$), що може свідчити про більший рівень напруження на етапі формування сім'ї: інформованість ($p = 0,001$), відносини з родичами ($p = 0,003$), культура спілкування ($p = 0,001$), матеріальні потреби ($p = 0,02$), сімейні ролі ($p = 0,03$), особистісні якості подружжя ($p = 0,003$), взаєморозуміння ($p = 0,007$), я-концепція ($p = 0,01$), пізнавальні потреби ($p = 0,02$).

У всіх зазначених сферах подружні пари з меншим шлюбним стажем демонструють вищі середні значення, що відповідно до методики свідчить про вищу конфліктність у цих сферах. Це узгоджується з тим, що етап формування сім'ї часто супроводжується процесами адаптації, встановлення ролей і меж, що може провокувати непорозуміння.

Натомість у сфері дозвілля не зафіксовано статистично значущих відмінностей ($p = 0,94$), що може свідчити про відносно схожий рівень задоволеності цією сферою незалежно від тривалості шлюбу.

Наступним етапом було проведено аналіз результатів методики «Рольові очікування від партнерів» А. Н. Волкової з метою вивчення поглядів подружжя на ключові аспекти сімейного життя. Крім того, дана методика дозволяє визначити рольові очікування та домагання партнерів. Результати описової статистики представлені в Табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Описова статистика за методикою РОП

Змінна	Середнє значення	Мода	Медіана	Дисперсія	Стандартне відхилення
Сексуальні відносини	4,34	Множ.	4	3,56	1,88
Особиста ідентифікація	6,67	8	7	3,2	1,78
Господарсько-побутова функція	5,8	7	6	1,94	1,39
Батьківські обов'язки	6,19	5,5	6,25	1,88	1,37
Загальна соціальна активність	5,68	5,5	5,5	1,53	1,23
Емоційна функція	6,03	5,5	6	2,51	1,58
Значимість зовнішнього вигляду	6,09	Множ.	6	1,89	1,37

Найвищі середні значення отримала шкала особистісної ідентифікації з партнером (6,67), що свідчить про переважне орієнтування подружжя на психологічну єдність, збіг інтересів і цінностей, спільне проведення дозвілля. Подібні результати свідчать про низьку установку на автономність та високу потребу в близькості.

Також мають високі показники батьківсько-виховна функція (6,19), емоційно-психотерапевтична функція (6,03) і значущість зовнішньої привабливості партнера (6,09), що вказує на цінність емоційної підтримки, активного включення у виховання дітей і зовнішню привабливість як важливий чинник у підтриманні гармонійних стосунків.

Натомість інтимно-сексуальна сфера (4,34) має найнижчий середній показник. Це може вказувати на те, що сексуальні стосунки не є визначальними для подружнього щастя у свідомості респондентів.

Надалі проводився аналіз відмінностей між парами з різним терміном шлюбу за даною методикою з використанням t-критерію Стюдента, проте статистично значущих відмінностей виявлено не було.

Проте у змінній «загальна соціальна активність» за ознакою наявності дітей було отримано статистично значущу різницю (Табл. 2.7.).

Таблиця 2.7.

Показники методики А.Н. Волкової за ознакою наявності дітей та показники значущості відмінностей за t-критерієм Стьюдента

Змінна	Середнє «не мають дітей»	Середнє «мають дітей»	t-критерій Стьюдента	p
Загальна соціальна активність	6,13	5,39	2,06	0,045
Домагання по шкалі	6,6	5,25	3,25	0,002
Очікування по шкалі	5,6	5,5	0,16	0,86

У змінній «загальна соціальна активність» респонденти без дітей продемонстрували вищу середню порівняно з тими, хто має дітей (при $t = 2,06$; $p = 0,045$). Це свідчить про те, що сімейні пари без дітей частіше віддають перевагу зовнішній соціальній активності (професійній, громадській, культурній), ніж ті, в яких вже є діти. Така різниця може бути зумовлена вищим рівнем вільного часу та меншими обов'язками щодо догляду за дітьми.

У показнику домагання по шкалі загальної соціальної активності партнери без дітей продемонстрували вищий середній бал, порівняно з тими, хто має дітей (при $t = 3,25$; $p = 0,002$). Це свідчить про те, що пари без дітей більше орієнтовані на активну участь у суспільному й професійному житті, очікуючи від себе більшої залученості в соціум.

Далі було здійснено аналіз результатів з використанням «Шкали взаємної адаптації в парі» Г. Спанієра. Цей інструмент охоплює чотири ключові підходи до оцінки діадної адаптації: рівня задоволеності шлюбом, згуртованості пари, згоди в парі, а також емоційного вираження. Описова статистика за методикою наведена у Табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

Описова статистика за методикою «Шкала взаємної адаптації в парі»

Змінна	Середнє значення	Мода	Медіана	Дисперсія	Стандартне відхилення
Загальна адаптація	102,2	100	102	912,6	30,21
Згода в парі	43,02	49	44,5	117,8	13,3
Задоволеність шлюбом	34,36	Множ.	35,5	96,6	9,93
Згуртованість пари	16,02	20	17,5	34,24	5,85
Емоційне вираження	8,73	12	9	7,4	2,72

Результати за методикою Г. Спанієра свідчать про достатньо високий рівень подружньої адаптації. Водночас висока дисперсія (912,6) та стандартне відхилення (30,21) вказують на значну варіативність результатів серед учасників. Це означає, що хоча загальна тенденція позитивна, в деяких парах адаптація значно нижча, що може бути маркером труднощів у взаєморозумінні.

У межах дослідження було здійснено порівняння показників між подружжями, які перебувають у шлюбі до 5 років включно, та тими, чий шлюб триває понад 5 років, за методикою «Шкала взаємної адаптації в парі» та отримано такі результати (Табл. 2.9.).

Таблиця 2.9.

Показники методики Г. Спанієра за терміном перебування в шлюбі та показники значущості відмінностей за t-критерієм Стьюдента

Змінна	Середнє «до 5 років»	Середнє «понад 5 років»	t-критерій Стьюдента	p
Загальна адаптація	<i>89,8</i>	<i>125,5</i>	<i>-4,59</i>	<i>0,00002</i>

Продовження таблиці 2.9.

Згода в парі	<i>37,03</i>	<i>54,25</i>	<i>-5,26</i>	<i>0,000004</i>
Задоволеність шлюбом	<i>30,86</i>	<i>40,93</i>	<i>-3,71</i>	<i>0,0005</i>
Згуртованість пари	<i>14</i>	<i>19,81</i>	<i>-3,61</i>	<i>0,0007</i>
Емоційне вираження	<i>7,8</i>	<i>10,5</i>	<i>-3,59</i>	<i>0,0008</i>

Результати аналізу відмінностей за терміном перебування в шлюбі свідчать про статистично значущі розбіжності між парами, які перебувають у шлюбі до 5 років і понад 5 років, за всіма шкалами. Згідно з отриманими даними, пари, які перебувають у шлюбі понад п'ять років, мають вищі середні показники за всіма досліджуваними шкалами: загальна адаптація, згода в парі, задоволеність шлюбом, згуртованість та емоційне вираження. Усі ці відмінності мають високу статистичну значущість ($p < 0,001$).

Низькі показники згоди, адаптації та задоволеності шлюбом можуть виступати значущими факторами, що сприяють виникненню конфліктних ситуацій у подружжі. Зниження згоди свідчить про труднощі у досягненні єдиного бачення важливих аспектів спільного життя, що може призводити до частих непорозумінь і суперечок. Недостатня адаптація пари може означати труднощі у пристосуванні до особливостей партнера, що своєю чергою знижує ефективність спілкування та здатність до взаємного врахування потреб, що, відповідно, впливає на задоволеність шлюбом.

Для перевірки гіпотези дослідження про те, що вибір конструктивних або деструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях пов'язаний із рівнем емоційної близькості та задоволеності шлюбом, було проведено кореляційний аналіз. З цією метою було здійснено перевірку змінних на відповідність нормальному розподілу за допомогою критерію Колмогорова–Смірнова, результати якої подано в Додатку Б. Отримані значення свідчать про те, що розподіл усіх досліджуваних змінних не

відхиляється від нормального. У зв'язку з цим для подальшого аналізу було застосовано коефіцієнт кореляції Пірсона.

У таблиці 2.10. представлений кореляційний аналіз між загальними сімейними цінностями партнерів (Методика «Рольові очікування від партнерів») та показниками шлюбної адаптації.

Таблиця 2.10.

Кореляційний аналіз між загальними сімейними цінностями та показниками шлюбної адаптації

Змінна	Загальні сімейні цінності	Узгодженість сімейних цінностей
Адаптація	0,43	0,30
Згода в парі	0,37	0,35
Задоволеність шлюбом	0,48	0,24
Згуртованість пари	0,46	0,26
Емоційна виразність	0,37	0,28

Загальні сімейні цінності відображають значущість певних аспектів сімейного життя для подружжя, а узгодженість вказує на те, наскільки подружжя погоджується щодо цих цінностей. Аналіз даних показує, що кореляція між уявленнями чоловіка та дружини щодо ієрархії сімейних цінностей (ЗСЦ) має виражені зв'язки на всі аспекти шлюбної адаптації: чим більше подружжя має схожі уявлення про ієрархію сімейних цінностей, тим краще вони адаптуються ($r = 0,43$) в шлюбі, схожість у уявленнях про важливість різних аспектів сімейного життя сприяє покращенню згоди ($r = 0,37$) між партнерами. Узгодженість має схожий показник ($r = 0,36$), що свідчить про важливість спільної думки, але тут цей фактор має трохи менший вплив на згоду, ніж схожість уявлень про ієрархію цінностей.

Для перевірки взаємозв'язку між рівнем конфліктності у подружній парі та стилями поведінки партнерів у конфліктних ситуаціях було проведено кореляційний аналіз (Табл. 2.11.). Його метою було з'ясувати,

наскільки рівень конфліктності пов'язаний з частотою використання подружжям певних стилів поведінки у конфліктах (суперництво, компроміс, співпраця, уникнення, пристосування).

Таблиця 2.11.

**Кореляційний аналіз рівня конфліктності подружньої пари зі
стилями поведінки в конфліктних ситуаціях**

Змінна	Конкуренція	Співпраця	Компром'іс	Уникнення	Пристосування
Конфліктність	0,34	-0,65	-0,44	0,46	0,24

Кореляційний аналіз показав, що стиль співпраці має найсильніший позитивний зв'язок із шкалою конфліктності ($r = 0,65$). Це свідчить, що чим частіше подружжя застосовує співпрацю як спосіб розв'язання суперечок, тим вищим є рівень їхньої адаптації, задоволеності шлюбом, готовності конструктивно долати труднощі та нижчий ризик розриву стосунків. Компром'іс теж продемонстрував позитивний зв'язок ($r = 0,44$), що може свідчити про його ефективність у збереженні гармонії та позитивної мотивації до розв'язання конфліктів.

Водночас, стилі уникнення ($r = -0,46$) та конкуренція ($r = -0,34$) мають негативні кореляції з показниками шкали конфліктності, що вказує: чим частіше подружжя використовує ці стратегії, тим менш ефективним є їхнє розв'язання конфліктів, імовірно спостерігається вища дезадаптація, напруженість і незадоволеність у шлюбі. Пристосування виявило слабкий негативний зв'язок ($r = -0,24$), що може свідчити про його обмежену або ситуативну ефективність у подоланні конфліктів, особливо за умови відсутності взаємності з боку партнера.

Результати кореляційного аналізу між стилями поведінки в конфліктних ситуаціях та показниками подружніх стосунків наведено в Табл. 2.12.

Таблиця 2.12.

Кореляційний аналіз між стилями поведінки в конфліктних ситуаціях та показниками шлюбної адаптації

Змінна	Конкуренція	Співпраця	Компроміс	Уникнення	Пристосування
Адаптація	-0,35	0,67	0,43	-0,50	-0,19
Згода в парі	-0,39	0,62	0,46	-0,45	-0,16
Задоволеність шлюбом	-0,31	0,67	0,37	-0,51	-0,19
Згуртованість пари	-0,26	0,65	0,38	-0,53	-0,22
Емоційна виразність	-0,36	0,65	0,38	-0,41	-0,22

Кореляційний аналіз між стилями поведінки в конфліктних ситуаціях і показниками шлюбної адаптації показав, що стиль співпраці виявляє найсильніший позитивний зв'язок з усіма шлюбними змінними: адаптацією ($r = 0,67$), згодою в парі ($r = 0,63$), задоволеністю шлюбом ($r = 0,67$), згуртованістю ($r \approx 0,65$) та емоційним вираженням ($r \approx 0,66$). Це свідчить про те, що схильність партнерів до спільного розв'язання проблем і відкритої комунікації може сприяти зміцненню різних аспектів шлюбних стосунків, включаючи емоційну близькість та задоволеність шлюбом.

Крім того, стратегія компромісу демонструє стійкі помірні позитивні зв'язки ($r \approx 0,35$ – $0,46$) з усіма вказаними показниками, що вказує на її важливість у збереженні гармонії у шлюбі навіть за умов наявності протиріч. Натомість уникнення має помірно виражені негативні кореляції з усіма шлюбними характеристиками (r від $-0,45$ до $-0,51$), що може свідчити про його деструктивний характер: ухилення від конфліктів не розв'язує проблем, а лише знижує якість стосунків. Стратегія суперництва також демонструє негативні зв'язки з досліджуваними показниками ($r \approx -0,31$ до $-0,39$), що вказує: чим частіше партнери використовують

конфронтаційний стиль у розв'язанні конфліктів, тим меншою є ймовірність збереження задоволеності, узгодженості та емоційної близькості у шлюбі. Пристосування ж виявилось майже некорельованим із досліджуваними показниками ($r < 0,23$), що може свідчити про його невиражений або ситуативний вплив на якість взаємин.

На основі проведеного кореляційного отримані результати дозволяють частково підтвердити гіпотезу дослідження: у подружніх парах, де домінують конструктивні стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях (співпраця, компроміс), фіксується вищий рівень емоційної близькості та задоволеності шлюбом. Натомість використання деструктивних стилів (уникнення, суперництво) асоціюється зі зниженням показників шлюбної адаптації та якості взаємин. Водночас стиль пристосування не виявив статистично значущих зв'язків, що свідчить про його можливо нейтральний або ситуаційно зумовлений характер у подружній взаємодії.

2.3. Практичні рекомендації подружнім парам для покращення взаємодії в шлюбі

У межах молодого сім'ї, згідно з підходом Т. Круглої, виділяють кілька кризових етапів, що супроводжуються зростанням кількості конфліктних ситуацій, які негативно позначаються на якості подружньої взаємодії. Початковий етап подружнього життя часто супроводжується незадоволеністю через адаптацію до спільного побуту, несумісність звичок, цінностей та способів комунікації. Для формування єдиного сімейного простору необхідно узгодити очікування та стратегії взаємодії. Цей процес може тривати весь перший період подружнього життя. Зменшити конфлікти можна через переговори, домовленості та конструктивний діалог, уникнувши агресії та образ [2, 9].

Поява дитини змінює ритм життя, збільшує відповідальність і може викликати фізичне та емоційне виснаження. Конфлікти посилюються, якщо чоловік не активно бере участь у вихованні. Психоемоційний стан жінки після пологів також може сприяти напрузі. Підтримка чоловіка є критично важливою для збереження гармонії. Третій етап, коли жінка повертається до роботи після декретної відпустки, часто супроводжується перевантаженням через поєднання роботи, виховання дитини і домашніх обов'язків. За відсутності підтримки це може призвести до виснаження та конфліктів. Подолати цей етап допомагають навички емоційної саморегуляції, конструктивний діалог, готовність до компромісу і прийняття партнера [2, 9].

Важливим є формування ефективної комунікації в парі для вирішення конфліктів. Рекомендується впровадження тренінгів з навичок ефективного подружнього спілкування. Основна мета – навчити партнерів відкрито висловлювати свої емоції, очікування та потреби без звинувачень і агресії. Важливо вчити подружжя правильно інтерпретувати повідомлення партнера, уточнювати неясні сигнали та заохочувати позитивну реакцію на відверту комунікацію. Крім того, важливим аспектом є уточнення нечітких чи неоднозначних повідомлень, які транслуються. Для вирішення конфлікту важливо бути не лише активним, а й цілеспрямованим [26].

Застосування технік активного слухання. Серед дієвих інструментів – віддзеркалення висловлювань партнера, що сприяє зниженню напруги в конфліктній ситуації. Зокрема, важливо підтверджувати розуміння навіть у випадках негативних емоцій, таких як гнів чи роздратування. Серед найбільш поширених методів, які застосовують терапевти, є моделювання, де терапевт виступає зразком для спілкування.

Іншим важливим методом є контрактна терапія або інструментальна міжособистісна терапія, базується на теорії соціального обміну Дж. Тібота

і Г. Келлі. Відповідно до цієї теорії, люди завжди прагнуть отримати максимальні "винагороди" - узгоджені взаємні очікування та обов'язки, що підвищують прозорість у стосунках і дозволяють уникнути нерівномірного розподілу зусиль [3].

Метод Дж. Готмана це підхід до консультування, що сприяє розвитку прихильності, близькості та поваги між партнерами. Метод фокусується на вивченні психологічного світу партнера через створення «любовних карт», що допомагають зрозуміти турботи, стреси та радощі партнера [23].

Емоційно-орієнтована терапія для подружніх пар спрямована на ідентифікацію та вираження первинних емоцій, що лежать в основі деструктивної поведінки. Покращує взаєморозуміння та глибину емоційного зв'язку між партнерами. Підвищення емоційної близькості може здійснюватися через спільні приємні активності, підтримку дружби в парі, регулярне вираження вдячності та підтримки. Рекомендовано практикувати «час лише для двох» хоча б один раз на тиждень [24].

Метод вивчення неусвідомлених проблем з психодинамічного підходу фокусується на виявленні неусвідомлених причин конфліктів, пов'язаних із минулими травматичними переживаннями чи невирішеними внутрішніми конфліктами. Опрацювання цих аспектів сприяє зміні ірраціональних переконань і моделей взаємодії [26].

Індивідуальне консультування рекомендується, коли один з партнерів не бажає проходити терапію разом. Індивідуальна терапія може бути корисною як підготовка до парної терапії або для вирішення особистих проблем, які впливають на стосунки.

Впровадження запропонованих стратегій дозволяє подружжю не лише подолати кризові етапи, але й поглибити взаємну довіру, повагу та задоволення від спільного життя.

Висновки до другого розділу

У ході дослідження було встановлено, що найпоширенішими стилями поведінки у конфліктних ситуаціях серед подружжя є конструктивні стратегії – співпраця та компроміс, які вибрали по 26,9% респондентів. Водночас уникнення (15,27%) та конкуренція (13,4%) трапляються рідше, а стратегія пристосування виявлена у 19,57% пар. Щодо рівня конфліктності у шлюбі, за результатами методики В.П. Левковича встановлено, що 43,5% пар мають низький рівень конфліктності, 30,4% – середній, а 26,1% – високий.

Порівняльний аналіз за тривалістю шлюбу показав, що у парах, які перебувають у шлюбі понад п'ять років значно частіше зустрічаються конструктивні стилі поведінки – компроміс (56,25%) та співпраця (31,25%), тоді як конкуренція та уникнення у цих парах не були зафіксовані. Натомість пари, які перебувають у шлюбі до п'яти років, частіше вдаються до менш конструктивних стратегій – уникнення (23,3%), пристосування (23,3%) та конкуренції (20%). Статистично значущі відмінності між цими групами було виявлено за такими стилями: конкуренція ($t = 2,59$; $p = 0,01$), компроміс ($t = -4,38$; $p < 0,001$) та уникнення ($t = 2,12$; $p = 0,03$), що вказує на наявність динаміки конфліктної поведінки залежно від подружнього досвіду. Також встановлено, що пари з більшим стажем шлюбу демонструють вищі показники загальної адаптації, згоди, задоволеності шлюбом, згуртованості та емоційного вираження. Усі ці відмінності є статистично значущими ($p < 0,001$)

Дані також свідчать про те, що пари з меншим подружнім стажем мають значно вищі показники конфліктності в таких сферах, як інформованість ($p = 0,001$), відносини з родичами ($p = 0,003$), культура спілкування ($p = 0,001$), матеріальні потреби ($p = 0,02$), сімейні ролі ($p = 0,03$), особистісні якості ($p = 0,003$), взаєморозуміння ($p = 0,007$), захист Я-

концепції ($p = 0,01$) та пізнавальні потреби ($p = 0,02$). Ці результати свідчать про актуальність адаптаційних викликів на етапі формування сім'ї, які можуть ускладнювати подружню взаємодію та сприяти зростанню конфліктності.

Щодо соціального аспекту, було виявлено, що респонденти без дітей мають вищий рівень соціальної активності ($t = 2,06$; $p = 0,045$) та вищі домагання у цій сфері ($t = 3,25$; $p = 0,002$), що може бути пов'язано з меншою кількістю сімейних обов'язків і більшою свободою у розподілі часу.

Встановлено, що схожість уявлень чоловіка та дружини про ієрархію сімейних цінностей позитивно корелює з адаптацією у шлюбі ($r = 0,43$) та згодою між партнерами ($r = 0,37$). Узгодженість сімейних цінностей також виявила позитивний, хоча дещо слабший зв'язок із згодою в парі ($r = 0,36$), що свідчить про важливість подібних поглядів на ключові аспекти сімейного життя для гармонійного функціонування подружжя.

Кореляційний аналіз стилів поведінки в конфліктних ситуаціях показав, що стиль співпраці має найсильніший позитивний зв'язок із показниками адаптації у шлюбі: адаптацією ($r = 0,67$), згодою ($r = 0,63$), задоволеністю шлюбом ($r = 0,67$), згуртованістю ($r \approx 0,65$) та емоційним вираженням ($r \approx 0,66$). Це підкреслює, що схильність до взаємодії, спільного пошуку рішень та відкритого обговорення проблем сприяє емоційній близькості та стабільності у шлюбі. Стратегія компромісу також демонструє стабільні позитивні кореляції з усіма показниками якості подружніх стосунків: r у межах від 0,35 до 0,46. Це вказує на її ефективність у збереженні балансу інтересів і гармонії в парі, навіть за наявності розбіжностей. Водночас, деструктивні стилі поведінки – уникнення ($r = -0,46$ до $-0,51$) та суперництво ($r \approx -0,31$ до $-0,39$) – мають помірні негативні зв'язки з показниками шлюбної адаптації, що свідчить про їхній несприятливий вплив на якість взаємин. Часте застосування

таких стратегій асоціюється з підвищеним рівнем конфліктності, емоційною дистанцією та зниженням задоволеності шлюбом. Стиль пристосування виявив слабкі кореляційні зв'язки з показниками шлюбної адаптації ($r < 0,23$), що може вказувати на його ситуативний або нейтральний вплив у контексті подружньої взаємодії.

Було сформовано такі рекомендації: у межах молодого сім'ї доцільно звертати особливу увагу на кризові періоди, зокрема перший рік спільного життя, народження первістка та повернення жінки до роботи після декрету, оскільки саме в ці моменти зростає рівень конфліктності. Подружжю варто розвивати навички ефективної комунікації: вміння чітко й відкрито висловлювати свої почуття, очікування та потреби без звинувачень і критики. Ефективному вирішенню конфліктів сприяє використання копінг-стратегій, що дозволяють знижувати напругу та адаптуватися до складних життєвих ситуацій.

ВИСНОВКИ

Проведені теоретичний та емпіричний аналізи дозволяє зробити висновки:

1. Проведений теоретичний аналіз дозволяє розглядати подружні взаємини як складну систему, що залежить від взаємодії особистісних, комунікативних і соціальних чинників. Ефективне функціонування шлюбу ґрунтується на взаємній адаптації, емоційній підтримці, спільних життєвих цілях, рольовій узгодженості та конструктивній комунікації. Конфлікти розглядаються як закономірне явище життєвого циклу подружжя, яке за наявності відповідних ресурсів може трансформуватися з деструктивного процесу в точку зростання. Задоволеність шлюбом визначається не лише об'єктивними умовами, а й глибиною емоційного зв'язку між партнерами, рівнем їх психологічної зрілості, довірою, взаєморозумінням та здатністю вирішувати труднощі спільно.

2. Дослідження дозволило охарактеризувати специфіку стилів подружньої поведінки в конфліктних ситуаціях, зокрема встановлено, що найбільш адаптивними є стратегії співпраці та компромісу, тоді як уникнення та конкуренція виявилися менш ефективними. Також дослідження виявило, що на рівень задоволеності шлюбом впливають низка психосоціальних факторів, серед яких тривалість спільного життя. У парах, які перебувають у шлюбі понад п'ять років, частіше спостерігається використання конструктивних стилів взаємодії, таких як компроміс і співпраця. Натомість у парах з меншим шлюбним стажем частіше застосовуються уникнення, конкуренція або пристосування, що може бути пов'язано з процесом адаптації на початкових етапах спільного життя, відсутністю напрацьованих механізмів конструктивного вирішення суперечностей та невизначеністю рольових очікувань.

3. Практична частина дослідження підтвердила наявність статистично значущого взаємозв'язку між стилями поведінки у конфліктних ситуаціях та рівнем задоволеності шлюбом. Зокрема, стиль співпраці та компромісу продемонстрували позитивні зв'язки з усіма показниками шлюбної адаптації. Водночас, деструктивні стилі поведінки – уникнення та суперництво – мають негативні зв'язки з показниками шлюбної адаптації, що свідчить про їхній несприятливий вплив на якість взаємин. Стиль пристосування виявив слабкі кореляційні зв'язки з показниками шлюбної адаптації, що може вказувати на його нейтральний вплив у контексті подружньої взаємодії.

4. Аналіз отриманих результатів щодо стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та задоволеності взаєминами у подружніх парах дозволив виявити низку проблем, пов'язаних із недостатньою конструктивністю спілкування, низьким рівнем емоційної близькості, а також відсутністю ефективних механізмів подолання суперечностей у пар, які перебувають у шлюбі до 5 років. На цій основі було запропоновано практичні рекомендації, що передбачають розвиток ефективної комунікації в парі, застосування технік активного слухання, емоційно-орієнтовану терапію та інструменти подолання деструктивних моделей поведінки. Основна мета цих підходів — підвищення рівня емоційної близькості, взаєморозуміння та здатності до конструктивного розв'язання конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баратинська А. В., Пось Л. С. Ступінь задоволеності шлюбом у осіб з різним рівнем адаптивної поведінки // Молодий вчений. – 2022. – № 3 (103). – С. 37–42.
2. Бондар С. С. Емоційні проблеми та невротичні стани при порушенні життєдіяльності сім'ї // Психол. перспективи. - 2020. - Вип. 35. Ващенко І. В., Кондрацька Л. В. Особливості сімейних взаємин у сучасних подружніх парах // Наука і освіта: наук.-практ. журнал. – 2005. – № 3-4. – С. 13-17.
3. Васильєва К. В. Особливості використання копінг-стратегій у вирішенні сімейних конфліктів : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» : спец. 053 «Психологія» / К. В. Васильєва ; Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2024. – 109 с.
4. Вінс В. А., Кашпур Ю. М., Кузьменко Т. М. Гармонізація міжособистісних взаємин подружніх пар засобами психологічного консультування // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія». – 2022. – Вип. 1. – С. 42–46.
5. Волошок О. В. Соціально-психологічні чинники задоволеності шлюбом осіб періоду ранньої дорослості // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – 2019. – № 3. – С. 122–128.
6. Гриневич І. О. Особливості шлюбу на різних етапах життєвого циклу сім'ї / І. О. Гриневич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Психологія". – 2017. – Вип. 49.
7. Іващенко А. С. Психологічні чинники міжособистісних стосунків у молодих подружніх парах / А. С. Іващенко // Вісник

Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – Вип. 5.

8. Котлова Л. О., Саух І. Д. Психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – 2019. – Вип. 1. – С. 223–228.

9. Кругла Т. О. Сімейний конфлікт: причини виникнення, попередження, врегулювання. – Тернопіль : ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», 2017. – С. 71–74.

10. Кузнецова Ю. В. Соціологічний аналіз факторів стабільності шлюбу на різних етапах життєвого циклу сім'ї / Ю. В. Кузнецова // Соціологічні дослідження. – 2019. – Вип. 2.

11. Лисенко Л. М. Психологічні чинники задоволеності стосунками в подружніх парах / Л. М. Лисенко // Теорія і практика сучасної психології : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2018. – Вип. 5. – С. 73–77.

12. Лісовенко А. Ф., Константінова А. Г. Психологічні особливості гармонійного та дисгармонійного шлюбу / А. Ф. Лісовенко, А. Г. Константінова // Topical aspects of modern scientific research. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. – Tokyo, Japan : CPN Publishing Group, 2024. – Pp. 374–383.

13. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник / Р. В. Павелків. – 2-ге вид., стер. – Київ : Кондор, 2015. – 469 с.

14. Павлюк М. М., Архипенко Н. Особливості подружніх конфліктів та їх наслідки // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2018. – Т. XI, вип. 18.

15. Пілецька Л. С. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах шлюбу / Л. С. Пілецька // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2015. – № 3. – С. 337–344.
16. Пріб Г. А., Бондар С. С. Психологічні та психоемоційні проблеми порушення життєдіяльності сім'ї при різних стилях сімейної взаємодії / Г. А. Пріб, С. С. Бондар // Психологічні перспективи. – 2019. – № 34. – С. 206–218.
17. Сингаївська І. В., Лукаш Ю. С. Психологічна допомога при вирішенні подружніх конфліктів // Вчені записки Університету «КРОК». – 2021. – № 1 (61). – С. 251–257.
18. Слюсар Л. І. Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність / НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Київ, 2021. – 180 с.
19. Ткаченко В. Є. Соціально-психологічні умови благополуччя подружніх відносин / В. Є. Ткаченко // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2011. – Вип. 27. – С. 111–120.
20. Фальова О. Є. Структура сімейної взаємодії / О. Є. Фальова // Медична психологія. – 2016. – № 1. – С. 15–18.
21. Шумілова І. В. Стабільність шлюбу в різних етапах життєвого циклу сім'ї / І. В. Шумілова // Науковий вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – 2017. – Вип. 3 (91).
22. Duvall E. M., Hill R. Report of the committee on the dynamics of family interaction // National Conference on Family Life. Washington, D. C., 1948.
23. Gottman J., Silver N. The seven principles for making marriage work. New York : Crown Publishers (Three Rivers Press), 1999. – 271 p.
24. Johnson S. M. The practice of emotionally focused couple therapy: creating connection. 3rd ed. New York : Routledge, 2020. 302 p.

25. Levinger R. Marital cohesiveness and dissolution: an integrative review // Journal of Marriage and the Family. – 1965. – Vol. 27, No. 1. – P. 19–28.
26. Low R. S., Overall N. C., Cross E. J., Henderson A. M. Emotion regulation, conflict resolution, and spill over on subsequent family functioning // Emotion. – 2019. – Vol. 19, No. 7.
27. Plzak M. Three approaches to the study of parent-child interaction: ethological, interview and experimental. Journal of Child Psychology and Psychiatry. – 1973. – Vol. 14(1). – P. 1–17.
28. Richardson R. C. Evolutionary Psychology as Maladapted Psychology. – Cambridge (MA) : MIT Press, 2008. – 407 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перемінна	Т-критерій: Групування: стаття (Таблиця даних1)										
	Група 1:м					Група 2:ж					
	Середнє м	Середнє ж	t-знач.	сс	p	N набл. м	N набл. ж	Ст.откл. м	Ст.откл. ж	F-отн. дисперс	p дисперс
адапт	102.3478	102.0870	0.02896	44	0.977030	23	23	28.42951	32.53517	1.309687	0.532215
згода	42.9565	43.0870	-0.03279	44	0.973987	23	23	12.29367	14.58490	1.407485	0.429146
задов	34.1739	34.5652	-0.13214	44	0.895473	23	23	9.65614	10.41339	1.162993	0.726373
згурт	16.2609	15.7826	0.27429	44	0.785144	23	23	5.69862	6.11969	1.153238	0.741061
еміграж	8.8261	8.6522	0.21389	44	0.831619	23	23	2.55222	2.94817	1.334345	0.504344
конк	4.0000	4.3043	-0.37637	44	0.708449	23	23	2.39317	3.05160	1.626949	0.261991
слівпр	6.7391	6.8696	-0.17140	44	0.864698	23	23	2.39730	2.75193	1.317744	0.522963
компр	7.8261	7.0435	1.39061	44	0.171337	23	23	2.12458	1.66456	1.629101	0.260113
уникн	5.3913	5.4783	-0.13789	44	0.890953	23	23	2.14771	2.12922	1.017437	0.968028
прист	6.1304	6.3043	-0.26169	44	0.794780	23	23	2.13849	2.36326	1.221262	0.643296
ЗСЦ	39.7826	41.8913	-1.00382	44	0.320955	23	23	8.65609	5.15434	2.820315	0.018576
Соцпцн	-2.1087	-2.1087	0.00000	44	1.000000	23	23	11.24920	11.24920	1.000000	1.000000
соцпвдс	85.8696	85.8696	0.00000	44	1.000000	23	23	11.48637	11.48637	1.000000	1.000000
ропад	8.6957	9.0000	-0.23954	44	0.811803	23	23	3.85457	4.71940	1.499069	0.349489
ропадвд	80.6087	80.0000	0.21651	44	0.829593	23	23	8.51597	10.45336	1.506758	0.343474
соцвд	4.4348	4.2609	0.30919	44	0.758634	23	23	1.77933	2.02748	1.298377	0.545441
особвд	6.2609	7.0870	-1.59190	44	0.118567	23	23	2.09366	1.34547	2.421397	0.043498
госп	5.6739	5.9348	-0.62929	44	0.532416	23	23	1.54190	1.25503	1.509410	0.341422
госппр	5.8261	5.6522	0.31471	44	0.754468	23	23	1.82538	1.92138	1.107948	0.812161
госпч	5.5217	6.2174	-1.27916	44	0.207545	23	23	2.31339	1.20441	3.689373	0.003391
батьк	6.0652	6.3261	-0.64043	44	0.525215	23	23	1.57613	1.15413	1.864985	0.151620
батьпр	5.7391	5.6957	0.08170	44	0.935256	23	23	1.78930	1.81996	1.034568	0.937194
батьоч	6.3913	6.9565	-1.13073	44	0.264296	23	23	1.90070	1.46095	1.692593	0.224977
соцакт	5.4783	5.8913	-1.13326	44	0.263242	23	23	1.32698	1.13775	1.360305	0.476399
соцакпр	5.5217	6.0870	-1.21466	44	0.230975	23	23	1.50362	1.64905	1.202797	0.668760
соцакточ	5.4348	5.6957	-0.59120	44	0.557413	23	23	1.61881	1.36298	1.410638	0.426145
емоц	5.9565	6.1087	-0.39945	44	0.691493	23	23	1.42153	1.14769	1.534134	0.322846
емоцпр	5.6522	5.4783	0.30459	44	0.762111	23	23	2.12365	1.72862	1.509259	0.341539
емоцоч	6.2609	6.7391	-0.95513	44	0.344732	23	23	1.78930	1.60163	1.248074	0.607732
зовн	5.9130	6.2826	-0.90845	44	0.368588	23	23	1.42743	1.32995	1.151955	0.743008
зовнпр	5.3478	6.6087	-2.60332	44	0.012539	23	23	1.82430	1.43777	1.609943	0.271734
зовноч	6.4783	5.9565	1.12570	44	0.266395	23	23	1.59173	1.55149	1.052545	0.905483
інфл	28.8261	28.8261	0.00000	44	1.000000	23	23	17.04564	17.04564	1.000000	1.000000
конфлком	13.6000	15.2261	-0.62870	44	0.532794	23	23	8.52270	9.01238	1.118213	0.795629
індсми	30.8696	30.8696	0.00000	44	1.000000	23	23	16.76388	16.76388	1.000000	1.000000
інформ	1.8348	1.9652	-0.34766	44	0.729753	23	23	1.22051	1.32205	1.173318	0.711071
дрозв	1.5739	1.8522	-0.79212	44	0.432542	23	23	1.03098	1.33242	1.570237	0.236781
віднбать	1.5304	1.7565	-0.59884	44	0.552354	23	23	1.30956	1.25039	1.096875	0.830263
слік	1.4957	1.8261	-0.97588	44	0.334461	23	23	1.02845	1.25670	1.493124	0.354208
матпотр	1.0870	1.5826	-1.43013	44	0.159743	23	23	1.10836	1.23864	1.248906	0.606655
роп	1.0348	1.1304	-0.31580	44	0.753647	23	23	0.89980	1.14035	1.606132	0.274105
осня	1.4435	1.6261	-0.48646	44	0.629054	23	23	1.26915	1.27679	1.012073	0.977801
взасмроз	1.7391	2.0522	-0.83050	44	0.410741	23	23	1.26410	1.29224	1.045018	0.918678
Яконц	1.0870	0.8348	1.00848	44	0.318736	23	23	0.85456	0.84132	1.031718	0.942283
пізн	0.7739	0.6000	0.68702	44	0.495673	23	23	0.70660	0.98719	1.951868	0.124344

Додаток Б

Переменная	Критерии нормальности		
	N	макс.D	K-S. p
адапт	46	0,117684	p > ,20
згода	46	0,107789	p > ,20
задов	46	0,137332	p > ,20
згурт	46	0,142999	p > ,20
емвираж	46	0,144898	p > ,20
конк	46	0,196254	p < ,10
співпр	46	0,167133	p < ,20
компр	46	0,154418	p > ,20
унікм	46	0,168392	p < ,15
прист	46	0,163941	p < ,20
ЗСЦ	46	0,195274	p < ,10
Согпцн	46	0,076763	p > ,20
согпвдс	46	0,152519	p > ,20
ропад	46	0,144032	p > ,20
ропадвд	46	0,136550	p > ,20
соцвд	46	0,160033	p < ,20
особвд	46	0,202730	p < ,05
госп	46	0,186151	p < ,10
госппр	46	0,186424	p < ,10
госпоч	46	0,185150	p < ,10
батьк	46	0,090678	p > ,20
батьпр	46	0,149868	p > ,20
батьоч	46	0,162996	p < ,20
соцакт	46	0,136416	p > ,20
соцактпр	46	0,144058	p > ,20
соцактгоч	46	0,189231	p < ,10
емоц	46	0,121249	p > ,20
емоцпр	46	0,137705	p > ,20
емоцгоч	46	0,181122	p < ,10
зовн	46	0,102114	p > ,20
зовнпр	46	0,157145	p > ,20
зовноч	46	0,124996	p > ,20
конфп	46	0,168786	p < ,15
конфпкожн	46	0,161929	p < ,20
індсим	46	0,187377	p < ,10
інформ	46	0,145554	p > ,20
дозв	46	0,165304	p < ,20
віднбать	46	0,144077	p > ,20
спілк	46	0,112524	p > ,20
матпотр	46	0,197305	p < ,10
ролі	46	0,143505	p > ,20
осяк	46	0,191548	p < ,10
взаємроз	46	0,131226	p > ,20
Яконц	46	0,128622	p > ,20

ВІДГУК
керівника кваліфікаційної роботи
бакалаврського рівня вищої освіти

виконану на тему: «Взаємозв'язок стилів поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом»

здобувачем: _____

Керівник кваліфікаційної роботи

(посада, вчені звання, ступінь)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
бакалаврського рівня вищої освіти

виконану на тему: «Взаємозв'язок стилів поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях та рівня задоволеності шлюбом»
здобувачем: _____

Рецензент

(посада, вчені звання, ступінь)

(підпис)

(ім'я, прізвище)